

Aproape de ofilire

În tremurări ușoare, liniștite, cădeau frunzele arămii pe nisipul din curte sub merii ce-și arătau tot mai multe ramuri goale, negre. Sub cerul albastru, în lumina tainică a inserării de toamnă, curtea părea pustie, și o tristeță mare o stăpînea. Numai în răstimpuri adieri ușoare de vînt treceau prin frunzele căzute, sunînd uscat, slab, adunîndu-le în rotocoale blinde. Împrejur se întindeau finațele arse de secetă și brumă, unde abea mai puteau s'adune oile vr'un firicel de iarbă. Pe culmea măgurii dela răsărit se vedea pieptul roșu al unei păduri mari, arămit și mai tare de soarele ce apunea într'o deasă pulbere purpurie.

Înaintea casei, în grădinița de flori opărite de brumă, ședeau tăcuți pe-o laviță albă d-nul și d-na Ivașcu. Priveau amîndoi la straturile de flori și păreau că cercetează unde a mai rămas vre o frunză verde.

D-na Ivașcu își ridică capul oftînd și-și duse mîna pe frunte. Zise, cu ochii duși în gol:

— «Să vezi tu că n'are să fie bine. Eu nu pot avea nici o simpatie pentru omul acesta. Ce folos că-i om cu învățatură multă, dacă n'a fi vrednic de nimic?»

Di. Ivașcu se ridică de-odată de pe laviță:

— «Bine, spune-mi tu ce muere ești? Acum că e gata logodna, începi să te bocești și să-mi amărăști zilele? Nu ești tu o femeie rea? Ba da, cu mult venit în tine!

— Eu am spus și 'nainte că n-are să fie bine. Uite, dragă, nu te mînia, dar spune-mi: se vede oare pe noi că sîntem după logodna Mariei? Noi, chiar și tu, s'ar părea mai mult că am avut o îngropare decît o logodnă. Crede-mă, acestea nu sînt semne bune. Dar' încă fata? Săraca fată, de-ar feri-o Dumnezeu de-o nenorocire».

Ivașcu se năcăji și mai tare:

— „Așa da. Asta-i cap de muere. De cîte ori faci ceva nou, trebuie nezmîntit să-ți întreb prostia 'n cap, că are să urmeze o nenorocire. Cum fata? Fetei ară să-i meargă bine. Va fi la oraș, va avea distracții, va intra în lume! Ia spune-mi tu, ce folos de noi, de averea noastră, c'am stat o viață întregă în pustietatea asta, fără să știe cineva că trăim. Asta-i viață?»

Las' ai să vezi că va fi bine. Altfel pentruce ne-am silit să ne creștem fata după toate cerințele? Asta i! Dacă-i ei puțin mai bătrîn, n'are-aface! E mai așezat. Va fi un soț mai bun*.

Ivașcu rupse o creangă de prun ce i venea de-asupra capului, privi la ea, apoi o aruncă, așezîndu-se iarăși pe laviță.

Doamna Ivașcu se șterse repede la ochi cu batista :

— „Nu e nesuferit pentrucă-i mai în vîrstă. Astăzi oamenii învață până 'nbătrînesc. Dar este ceva în toată ființa lui ce respiră boală parcă și nesănătate. Ah, George, eu știu că Mărioara va fi nenorocită*—și acum încep să plîngă innăbușit.

Ivașcu nu mai putu rămînea aci. Simțea că trebuie să-i spună vorbe aspre femeii, și n'ar fi voit s'o supere. De ciud trăesc la olaltă nu i-a spus o vorbă aspră.—Eși în curte, apoi trecu în grădina de pomi.

Un miros tare de franze căzute plutea în liniștea grădinii și o tăcere adîncă stăpînea împrejurimile. Ochiul lui rătăceau în depărtări, părea că vrea să și-i răcorească în adierile ce veneau din asfințit. De departe venea în răstimpuri o frîntură de cîntec, ce se pierdea, înghițit parcă deodată.

Dus de gînduri, își abătu privirile spre miază-zi, unde erau odăile lui, vitele lui, argații lui. Și în liniștea mare i se păru deodată că-i așa de singur, cum n'a fost nici cînd... Da, da, simțea el bine, că nu-i mulțumit, că nu-i fericit, azi cînd ș'a logodit fata c'un avocat, deși această a fost dorința lui. Pentru gîndul acesta, ca pe fata lui s'o cunoască lumea, ca Mărioara să trăiască mai bine decît el, a muncit dînsul o viață întreagă. Da, căci el avuse mult de suferit cînd, murîndu-i părinții, a trebuit să vie la economie, părăsînd școala. A rămas adînc în sufletul lui o nemulțămire, un ideal zdrobit, a cărui durere din cînd în cînd se deștepta. Dar nevastă-sa nu putea să 'nțeleagă aceasta. Ea a trăit, aproape, tot la țară. Ea altă viață nu cunoaște.

Și totuși Ivașcu simțea cît bine i-a făcut femeia aceasta în viață, cît de mult i-a inseninat-o. Acasă, în truîl lor pacinic, ori pe moșie cînd eșiau să vadă agonisala, se cobora asupra lui ca un aer de sănătate sfîntă, lîminile ochilor ei negri. Și vedea el bine, că mințise mai înainte, cînd a spus că viața lui, înmormîntată aici la țară, n'a avut nici un preț. Dar cu cît îi veniau în mînte mai multe clipe de fericire, cu atîta se simțea mai nemulțămît în urma logodnei Mariei. Și iată, lui i-a părut un om de treabă avocatul Crețu. Dar poate că nemulțămirea din sufletul nevestei a trecut, ca o undă nevăzută, ș'a năpădit și sufletul său.

Cînd se întoarse în casă, sosise și Mărioara. Ea mersese cu două fete de a preotului la plimbare, după ce căruța d-lui Ivașcu plecase cu avocatul Crețu.

Părea voioasă, și-i aduse mamei două garoafe de cîmp, roșii ca sîngele :

— „Uite mamă, am mai găsit flori ș'acuma. Așa-i că-sfrumoase?“ și o privi cu ochii umezi, din care se vedea c'au curs

lacrimi destule. Samănau ca ochii unui copil ce a plins mult și-n urmă i-ai dat o jucărie, și el începe îndată să zîmbească și să ciripească.

Mamă sa luînd florile, vii încă în toamna tîrzie, cine știe la ce s'o fi gîndit, că 'ncepu deodată să plîngă cu hohot.

Ivașcu de data asta se minie:

— „Asta-i curată proslie. Vezi, tu strici tot! Tu". Și izbind ușa, intră în odaia lui.

În sara aceea n'au mai cinat nici mamă nici fată.

Mărioara, plîngînd, merse și ea să se culce. Se învălui în grabă în așternut, dar nu putea să doarmă. Ea înainte știuse și simțise numai ceva: de avocatul Crețu îi era frică, și-i era tare greu să privească la dinsul. De cite ori i-a adus dulceturi, bomboane, ea l'a privit cu teamă și n'a cutezat să-și întindă mina, ce mică și albă sta ca moartă, odihnindu-se în poala curată a hainei. Gîndea dintăiu că-i vr'un om de afaceri, de care au umblat mulți pe la casa lor, poate vrea să cumpere, să facă vre-un tirg cu tată-so. Și nu putea înțelege ce ar avea străinu! acela cu dinsa.

Dar vizitele erau tot mai dese, și o nelinișteau tot mai tare. Intr'o sară nu de mult, adormise tîrziu, iar părinții ei, rămași la sfat, vorbiră destul de tare, ca fată să-i poată auzi. Și de atunci i s'a pus ca un junghiu de ghiață la inimă. Căci ea nici nu se gîndise încă să se mărite. Venită abia de un an dela școală, îi plăcea foarte mult acasă. Luera în rînd cu maină-sa la cusături, în grădină. Avea atitea bucurii, încît se gindea cu urît la anii de școală, care pentru ea au fost o adevărată închisoare.

Se scula din zori, cînd simțea că mamă-sa-i sculată și, îmbujorată de căldura somnului, eșia în aerul curat și plin de sănătate, c'o haină ușoară de casă, cu șorțul alb înainte.

Ochii îi rideau de bucurie.

Tatăl-său zicea de multe ori muerii: „Samăna cu tine, Eleno, samăna ca doi stropi de apă”.

Și mamă-sa se bucura din inimă, că are o fată așa de harnică, și privea la Maria cu gingășie și cu teamă.

A fost abia la citeva petreceri. S'au învățit mulți în jurul ei, dar Mărioara era prea tare, prea sălbatică aproape, ca să-i rămie care-va în suflet dintre tinerii cu gura plină de fleacuri. Dar totuși petrecea bine, căci îi plăcea să joace, să zboare par'că.

Și acum de-odată, în mijlocul vieții ei ce abia începea să se desfășoare, se acăța de avîntul ei ființa greoaie, de plumb, a lui Crețu, și i se puse junghiu acela de ghiață la inimă.

Ca împinsă de o putere necunoscută, înțelese în grabă viața, spre care mai înainte se înălța numai încetul cu încetul.

Și cu cit o înțelegea mai bine, cu atita i se făcea mai rece la inimă, pînă cînd aceasta îngheța cu totul, cînd tată-so i-a spus că a cerut-o avocatul Crețu și că în curînd va fi logodna.

N'a zis atunci un singur cuvint. Ochii i se uscara, i se racira, pareea ca i-a sultat in fata o noapte intreaga crivatu. Vedea cit e de strimtorat tatăl-său, cum cerca s'o mingie, s'o imbune, s'o facă să rîdă. In răstimpuri i se făcea milă de ei, dar nu putea să-i spună nici un cuvint.

Cînd in sfîrșit Ivașcu, privind intr'altă parte, o intrebă:

— „Ce zici tu la asta, Mărioară dragă, te 'nvoiești?“ — fetei i se păru de-odată că are inaintea sa un dușman pe care trebuie să-l pălmuiască, și-i zise scurt:

— „Da, mă 'nvoiesc!“ Apoi trecu in odaia sa și abia tîrziu o putu opri din plîns mamă-sa.

De-atunci fata vorbea de tot rar cu Ivașcu. Se ferea de ei in casă, prin curte, in grădină. S'au apucat de pregătirile de logodnă, și Mărioara lucra, fără să zică o vorbă, ca impietrită.

Abia acum, după logodnă, după plimbarea cu fetele preșutului din sat, Mărioara păru puțin mai veselă. Ivașcu a simțit o bucurie mare, ca și cînd ar fi dat de-o comoară neprețuită. In sfîrșit iată, tot se'ntoarce fată sa și vede că el a lucrat bine. Dar plînsul muerii, cînd fata îi dete cele două garoafe sălbatice, îl umplu de desnădejde cu atit mai tare.

Mărioara după plimbare era într'adevăr mai veselă. Cele două fete îi vorbiră așa de mult, așa de frumos despre norocul ei, încit ea, dela o vreme, uitînd chipul sarbăd al lui Crețu, incepu să-și vadă viața îndestulată și fericită. Erau gînduri nouă, acum născute din curățenia sufletului său, cari o înălțau, o duceau departe și o făceau să vadă lumea așa de frumoasă și bună... La întoarcere, in adierile abia simțite ale inserării de toamnă, in inima Mărioarei incepu asemenea să adie un cîntec lin, necunoscut și neînțeles, ca o mîngiere dulce.

Dar acasă, la durerea mamei sale, periră ca topite toate inchipuirile ei, și simți iar la inimă junghiul cel de ghiță.

Și totuși, in noaptea aceea ajunse să se stăpînească. N'a făcut nici odată ceva in potriva voinței tatălui său, și i se părea, că pe omul acesta care-a fost așa de bun cu ea in viață, l'ar ucide dacă ar plînge și ar fi supărată mereu.

Nunta s'a făcut l'a sfîrșitul lui Octombre. Dl. Ivașcu n'a fost mulțămît. Dumnealui voia să facă un ospăț mare, o adevărată sărbătoare. Dar Crețu n'a voit:

— „E fără 'nțeles să mai cheltuești atita. Ori cum să fie, tot cununie e“.

Cuvintele acestea i-au căzut greu lui Ivașcu. N'are el atita putere să facă o nuntă adevărată? Dar ginerele, zimbînd rece, adause:

— „Azi elita nu mai face ospete mari. Azi te cununi și pleci in călătorie îndată. Ospete de cite trei zile numai țaranii mai fac“

Lui Ivașcu i s'a făcut mai rău acum, dar n'a zis nimic, căci nu voia să strice acum cînd totul era gata. Dar la nuntă s'a inseninat și ș'a pus deoparte gîndurile rele despre Crețu, cari îi veniră mai inainte. Au venit o mulțime de oaspeți de

la oraș, o adevărată lume de domni. Și, deși se simțea umilit în adîncul lui de simțimîntul acesta, totuși era fericit văzîndu-se în mijlocul unei lumi așa de alase.

Mărioara n'a plîns nici o lacrimă. Părea așa de împăcată cu soarta, așa de tristă în ingenunchierea ei, încît parcă nu mai are nici o dorință, decît să rămîna așa palidă pentru totdeauna.

Numai cînd s'a despărțit de-ai lor, a dat să plîngă. Dar n'a plîns, ci numai a răcnit, ca și cînd ar fi rănit'o cineva de moarte.

N'a luat'o în samă nuntași, nici ginerele: așa's fetele cînd se despart de părinți: plîng.

Dar Elena Ivașcu abia acum era convinsă, că'ntr'adevăr presimțirea sa se va adevăra.

* * *

Îndată după cununie Dr. Crețu avea un proces mare, așa că nu putură să facă nici o călătorie de nuntă. El trebui să petreacă și în capitală cite-va zile. Spunea că are să-și adune unele documente.

Mărioara, în casa cea nouă, cumpărată din zestrea ei, avea mult de lucru pînă să și le pună toate în rînd. Cu lărbatul abia a povestit citeva cuvînte, și acum, fiind dus, ei i se părea c'a venit pe citva timp numai aici să facă rînduială, și apoi să plece. Era ca într'un vîrtejamețitor, din care nu știa și nu cerca să iasă. Căsătoria sa în biserică, nunta acasă, muzica, toastele, i se părea că le-a visat, numai ori le-a cetit de mult în vre o carte.

Dar la o săptămînă Dr. Crețu se întoarce. Spunea că a isprăvit puțin, c'a cheltuit degeaba.

Cînd îl văzu așa de slîm, Mărioara se îngrozî. O paliditate ca de mort îi era înlipărită pe fața pe care barba rară crescuse cotoroasă. Sub fruntea încrețită, ochii mici, morți, cufundați parcă în două sfredeliturî negre, priveau răi și nemulțămîți. Umerii obrazului eșau împungînd.

Nevasta-i aduse de mîncare, dar Crețu n'avea poftă de nimic.

Mersese, într'adevăr, aproape în zădar atîta cale, căci nu a fiase nimic din cele ce i se spusese că va afla.

— „Să vezi ce mizerabili! Dar am să-i fac să-mi restituie cheltuelile. O, da, cu mine ș'au aflat omul“. Și avu un zîmbet așa de rău, încît Mărioara privi într'altă parte.

Omul ei n'a mai zis nimic, ci istovia țigară după țigară. Sta pe divan, cu ochii în podele și nu se mișca.

De la o vreme nevasta sa avu un simțimînt ciudat: omul acesta-i un străin, poate un făcător de rele, și iată că vine sara și nu se mai depărtează.

Și simțimîntul acesta îi storcea rînd pe rînd puterile, ca și cînd ar chinui-o cineva pe 'necetul.

În urmă Crețu trecu să se culce. Se auziră în grabă sforăiturile grele, ce răsunau sinistru în odaie, ca niște amenințări.

Se culcă și Mărioara, înlăia sară când era și Crețu acasă, de cind s'au cununat.

Cind stinse lumina i se păru, punindu-se în pat, că se confundă într'un adinc nemărginit. Cu ochii strinși de groază stălu mult așa, apioape fără să răsuflă. Apoi inchipuiri urite se coborau parcă mereu ș'o atingeau pe umeri, pe cap, pe față. Abia tirziu se apropia de dinsa parcă mamă-sa și vorbindu-i încet-încet, pulu s'o liniștească.

Crețu se sculă abia la prinz. Era mai voios acum, și veni aducându-i Mărioarei ceva ascuns într'o cutioară.

— «Uită, vezi, asta am adus'o pentru tine».

Ea avu senzația de desgust ca atunci cind o imbia cu bourboane. Cind'au vorbea cu dinsa, credea hotărît că-i un străin ce n'are nimic cu ea, dar cind se apropa cu ceva de ea, se izbea, cutremurindu-se, de adevărul ce-i sta în față. — Nu luă cutia, și el o deschise, dîndu-i o păreche de cercei foarte frumoși.

— «Vezi nu ți-am dat nimic cadou de nuntă: Nu vrei să-i iai?»

— «Dacă chiar voești, îi iau, deși n'aveam nevoie de ei». Ii luă și pusé cutia de-o parte, fără 'să-i mai zică ceva. El trecu apoi jos în cancelarie. Dar, ca adus de ceva, veni în grabă iar.

— «Iar' auzi Mărioară dragă, spune-mi pentru ce ți-s eu așa de străin și acum? Până n'am fost cununati, a fost alta, dar acum nu 'nțeleg cum poți fi așa».

— Cum să fiu altcum, d-le Crețu? Eu nu știu cum să fiu alt cum.

— Vezi, ț'am spus eu. Tu mă privești ca pe un străin. Te aud că-mi zici și acum domnule. Asta nu se cuvine. Oricum, sintem căsătoriti și nu mai e ierlat să ne domnim».

Mărioara se sinți adinc atinsă. Cum? adecă omul acesta, îmbrăcat bine și pieptănat frumos, crede poate că ea se sfliește să-i zică pe nume? O, nu, altceva o oprește, altceva, altceva!

Și în sara aceia începu să judece de tot cumpătat, ca o bătrînă, soarta în care a ajuns. Se oprea mereu la gîndul acesta: că ea trebue să se usuce, așa cum a vazut la ei în grădină florile bătute de brumă. Nu înțelegea încă bine cum se va face aceasta, dar'o simțea. Lîngă omul acesta care cu orice vorbă ce-i spune se departă tot mai tare de ea, știa că vine moartea.

Zilele ce urmară curgeau încet, ca un riu de plumb topit, ce se răcește în ghiță.

Dimineata, obicinuită de-acasă, se scula de timpuriu, se cobora în curte, trecea în grădinița mică ce-o aveau, dar n'avea ce face. Cîteva găini închise în cotețe erau săturate în grabă, cocoșul se zbătea să iasă, apoi se liniștea. Prin frunzele căzute din grădină suna uscat vîntul rece, și în pustietatea aceasta i se răcea ei tot mai mult sufletul. Cum se plimba prin grădină, îi venia în mînte casa lor, grădina lor, de-acolo din mijlocul hotarului. Și nu putea să înțeleagă ce-a pulut greși ea ca să fie aruncată din liniștea și seninătatea aceea, aici într'un pustiu.

La dejun Crețu bea cîteva pămărele de rachiu înainte, și-i vorbea de lucruri neînsemnate, de prietini, de vr'un scandal petrecut în oraș. Apoi el pleca, și răminea iar singură. Ii veni de multe ori gîndul să scrie mamei sale că nu mai rămîne aici. Dar își aducea aminte de povețele ei, chiar de scrisorile ce i le-a trimis de cînd e măritată, și nu scria.

Căci mamă-sa avea acuro nădejde că va fi bine. Ii scria Mărioarei să fie numai cumințe, că toate se vor îndrepta. S'aștepte. Să se poarte bine cu Crețu. Că'n sfârșit a fost o dorință mare a tatei asta, că el ar fi nenorocit toată viața, dac'ar ști că fată-sa e nefericită. „Să vezi dragă, îți vei afla prietene, vei avea petreceri și nu-ți va fi urit”.

Ah! da, înțelegea Mărioara că mamă-sa vorbea mai mult din inima lui Ivașcu, decît din a sa. Dar, așa nepricepută cum era, se închina înaintea uirii gîndurilor care a fost totdeauna la părinții ei.

Ea aștepta dar, de și nu știa ce are să aștepte. I se întăria însă tot mai mult convingerea, că de la Crețu n'are ce aștepta.

De multe ori sările, cînd era frumos afară, în sufletul ei curat începeau să adie gînduri luminoase, să se trezească simțiminte nouă, ca atunci sara cînd, după logodnă, se plimba cu tețele preutului la ei în sat. Părea c'aștepta ceva, părea că doarește ceva de care nu-și putea da seamă. Și tineretea ei se lumina, se îndulcea parcă, apoi grabnic se întuneca iar. Și-și îngropa în perini fața albă, ochii negri, buzele fierbinții. Ah! și cînd venea acasă Dr. Crețu, lușind de răsnaun odăile, suntea iar junghiul cel de ghiță la inimă.

Începură apoi să facă vizite prin oraș. Erau primiți bine, cu multe cerimonii, cu multe vorbe măgulitoare, dar cari ei i se părură că-s seci, scoase numai din git.

Doamnele o copieșiră în grabă cu întrebăriie, și cum nu răspundea mai la nimic, multe își făcură convingerea că e o gîscă de la sate, care nu știe încă ce-i lumea asta. Privind-o pe furis, li se tot brăzda fața cu cite-o creață de nemulțămire, băgînd de seamă frumuseța curată a Mariei.

Domnii îl măguleau pe Crețu pentru partea bună ce-a făcut și-i laudau nevasta.

Mărioara nu-și află însă prietene decît pe una. Soția unui jude, tînără ca și ea, și totuși ce deosebire între viața lor. Vizita de acolo o mișcase mult, și inima lupeu să-i bată cu o căldură neobicinuită, aducîndu-i o roșată trandafirie în obraz. Alîta fineță în vorbe, în mișcări, atîta sănătate în priviri, ea n'a văzut în cite case a fost până acum. Și cînd domnii eșiră pe-afară, doamna Livia se apropie și mai tare de Mărioara.

— „Ce zici, doamnă dragă, îți place la noi?”

— O, da, aici la D-voastră foarte mult.

— Da' de bărbatul meu ce zici, îți place?”

Mărioara se incurcă de-odată. Nu știa ce să spună.

— „E un om plăcut, așa dară nu ți se urăște cu el! o întrebă iarăși Livia.

— Da, domnul e foarte plăcut. Pare a fi bun de tot.

— Da-i bun. Și să vezi ne-avem așa de dragi. Sintem de-un an la olaltă, și mie-mi pare că acum îl cunosc mai întâiu. Da, însă să vezi. Eu l'am așteptat doi ani. Ne-am avut dragi de mult. Și nu-mi pare rău. Ba dinpotrivă, îmi pare foarte bine! In beția sa de vorbe, în bucuria sa, era pe-aci să îmbrățișeze pe Mărioara și s'o sărute.

— «O, scuză dragă zise retrăgindu-se. Așa-s eu. Vezi. Gheorghiti zice să nu m'arăt la toată lumea. Dar nu pot. Vinovată-s eu dacă nu pot să mă stăpinesc?»

Mărioara tăcu și îngălbeni. Apoi începu să plîngă încet.

Livia nu știa ce să facă și abia zise:

— „Nu te-am supărat cu ceva drăguță? Mi ar părea foarte rău”.

— Nu, nu, las', nu m'ai supărat cu nimica, ci iată te rog de ceva: să fim prietene la olaltă”.

Veniră și bărbații în casă, și oaspeții plecară în curînd.

Dar vizita aceasta nu o putea uita Mărioara. De citeori Crețu venia tirziu acasă, de cele mai multe ori rău dispus. Mărioara își aducea aminte de Livia și de bărbatul ei. O, dacă avocatul s'ar purta așa cu dînsa, ar mai înțelege și ea cit de cit cuvintele mamei sale: că se va deda.

Dar Crețu avea năravuri urite. Venea de multe ori noaptea tirziu beat acasă, și ceealaltă zi bolea să moară, nu alta. Injura, în chinurile ce le-avea, pe ori cine și privea urit ca un făcător de rele.

Cînd era treaz, spunea vorbe seci, fără nici un farmec, fără nici o căldură.

Mărioara nu se interesa ce face el nopțiile. Dar erau destule guri să-i spună că bea și joacă la cărți, și-și petrece. N'o interesa nici aceasta și nu-i zicea o vorbă de muștrare pentru toată lumea.

Viața ei se scurgea rece, fără nici o senzație aproape. El nu i-a spus un cuvînt din inimă de cînd sint la olaltă, n'a cerat pe nici o cale să se apropie de dînsa.

Și văzîndu-și nenorocirea, ca'ntr'o desnădăjduire, Mărioara doria uneori, ca el să cerce să i se facă plăcut. Dar numai clipe erau acestea. Își aducea în grabă aminte că din gura lui nu i-ar sta bine cuvîntului bun, ademinitor, că ochii lui ar fi ridicoli, închipuindu-i ca plini de fericire.

Intr'un rînd, două zile n'a dat pe-acasă. Cînd în noaptea de-a treia îl aduseră alții, pe Mărioara o îngheța o spaimă de moarte. Ca un șuer aspru îi spuse par'că cineva la ureche: „ăsta-i un schelet, nu-i om!” Și în sufletul său porniră să se frămînte de-odată valuri amare ca de venic, și'n valurile acelea se îneca un glas ce-i șoptea: «Da, acesta ș'a mincat de mult tînețeța. Acesta-i un schelet». Ah! abia acum putea ea să înțeleagă teama ce-a avut-o totdeauna de omul acesta. Vezi, el era un mort, din sufletul căruia a zburat de mult tot ce-a fost frumos, de pe buzele căruia nu se mai putea desface cuvinte dulci,

a cărui inimă de mult s'a înglodat în noroiul destrăbălărilor. I-a rămas numai vorba aspră, ruginită parcă, i-a rămas numai zimbetul de cadavru. Și durerea mocnită din sufletul ei se schimbă de-odată în ură și răutate, față de Crețu.

El abia la o săptămână ș'a venit în fire. Umbla acum abătut prin odăi, tăcea și fuma lacom țigările. Tot voia să-i zică ceva Mărioarei și iar se oprea. Dar în sfârșit nu se mai putu stăpîni:

— „Ți-s urit, așa-i Mărioaro, spune drept. Eu știu că ți-s urit. E drept, mă ticaloșesc rău cite-odată. Cum a fost acum. Dar doctorul Lupu e de vină. Să vezi, ne-am luat la întrecere. El, doctor, putea să știe cit pot răzbi eu. Dar nu, m'a făcut să beau pân' la nebunie. Ah! da, trebuie să-ți fiu urit. Dar să vezi numai, am să mă îndrept. Am să fiu de model, nu alta“.

Și cum Mărioara nu-i răspunse nimic, adause:

— „Am să-ți cer sfatul. Uite, tu vezi că eu sufăr mult. Cancelaria nu-mi merge în regulă. Ar trebui să-mi aduc un tinar să muncească. Ce zici tu?“

— Eu ce să zic, asta-i treaba ta, și de-odată întorcîndu-se spre el, îi zise cu răutate:

— Vezi bine că D-ta nu mai poți munci. Ți-ai mîncat sănătatea de mult, și cu drojdiile ce ți-au mai rămas ai voit să începi o viață nouă“.

Crețu tresări ca întepat cu cuțitul:

— „Adecă tu vrei să-mi faci și morală? Asta i mulțămîta că te-am scos între oameni, că porți un nume. Dracul m'a pus să-mi iau o gîscă dela sate.“

— Ba fi pe pace. Zestrea mea te-a pus, nu necuratul. Și ca străbătută de o putere nouă, cu capul înălțat, continuă:

— Am trăit patru luni de zile cu D-ta. Mă temeam mereu de un simțimint nedeslușit încă. Acum simțimintul acela a căpătat viață deplină. Nu te vatăm cînd ți-l spun în față, căci îl știi: D-ta nu ești în stare să faci fericita pe-o femeie, căci s'a stîns de mult în D-ta puterea aceasta slîntă. D-ta ești un mort. Și spune-mi acum ce co drept te-ai putut apropia de viața mea? Spune! Dar n'ai ce să spui decît două vorbe: Zestrea mea. D-ta n'ai băgat de samă că mi-ai fost totdeauna ca un străin? Ba da, ai văzut și tot m'ai luat. Vezi că D-ta nu mai aveai ce pierde, simțeași că din D-ta s'a dus dragoste, ideal, tot—tot. Dumnezeu știe pe unde. Și nu-ți păsa că ucizi o viață. O, nu ți-a păsat de loc. Te-ai acățat de-o slăbiciune a tatei și ți-ai ajuns țîpta“.

Atunci Crețu inceptu să zbiere, să alerge, să zdrobească. Mărioara fugi în curte, cu ochii scînteietori plini de ură. Nu era frumoasă astfel. Părea mai mult un chip de răzbunare. Se părea că din ochi acelei femei nu va mai curge în veci vr'o lacrimă. Și totuși încă în ziua aceea plinse cum n'a plins nici odată.

Crețu zdrobit porni în oraș. Noaptea nu veni acasă. Nicî

dimineața. Clienții nu știau unde să-l mai caute. Veni în sfinșit, după prinz, palid ca un mort. Clienții, erau toți țărani, începură cu tinguirile, cu năcazurile. El le arătă cu bățul ușa: „Mergeți, n'am vreme pentru voi acum.“ Și merse în odăia lui să se culce.

De-acî încolo viața lor se făcu și mai rece, ei și mai străini. Și Mărioara totuși nu scria acasă decît că-i merge destul de bine. Cuteza acum să-i spună ori-ce în față, afla chiar o plăcere să-l izbească cu vorbe grele, și pentru ea, povara vieții părea că-i mai ușoară.

Văzuse că merge rău cu cancelaria și-i zise să-și aducă pe cineva. Iși și aduse un candidat de avocat, un tinăr frumos, harnic, dar care se purta tare negrijit. Nici păr, nici haine, nici nimic nu era la el în rînd ca la oameni.

Iarna îi cercetară mai de multe ori pe părinți. Venia sâmba lui Ivașcu și-i ducea în zbor pe întinderile albe, nemărginite parcă.

Mărioara se schimbase mult. Mai crescuse încă, dar rufie din obraji nu mai erau nicăiri. Albă ca ceara, sta la masă dusă pe ginduri, pe cînd bătrîni se sileau să vorbească, să nu fie tăcere.

Cînd au venit mai întăiu la bătrîni, lui Ivașcu nu i s'a împărut de loc de față-sa.

Cînd rămase singur cu ea o întrebă cu sfială.

— «Bine, Mărioaro, suferi tu, nu ți-e bine, de ești așa?»

— Ba da, tată, mi-e bine».

Bătrînul se încrunță.

— Asta nu mi-o spune mie. Cănoșo eu omul. Ce ai?»

— Ce să am, tată, n'am nimic!

— Spune-mi cumu-i avocatul cu tine?»

— V'am scris că-mi merge destul de bine».

Ivașcu privi în gol multa vreme, gîndindu-se. Pe frunte i se grămădeau tot mai dese crețele, și zise blînd, cu durere:

— «Vezi, fata mea, tu ești bună, dar nu se cade să mințești înaintea tatălui tău».

Mărioara atunci începu să plîngă și nu mai zise nimic. Veni și Crețu și începu să bea.

Rămase în urmă singuri Ivașcu și Crețu, femeile merseră să se culce.

Vin era pe masă destul, dar Ivașcu n'avea voie de băut. În schimb avocatul golea păhar după păhar și-i lauda pivnița. Ivașcu de la o vreme nu mai putea să lege cu el trei vorbe cu n-țeles. Crețu era o fire proastă la băut: vorbea mereu, rîdea tare, cu hohot și izbea păharul sub masă. Începu să se laude cu talentele lui, cu numele lui. Ivașcu îl lăsă acolo și eși afară, mîhnit greu.

De-atunci, cînd mai veniau, Ivașcu nu-i mai zicea nimic fetei, ci cu o privire ce gîndea că sfredelește, îl cerceta în toate amănunțele pe Crețu. Îl punea anume la probe pe Crețu, aducea discuții diferite, și de cite ori sfinșia vr'o cercetare, bătrînul era tot mai nemulțămît.

Intr'o sară vorbi mult cu el despre familie, și ajunseră la mari neînțelegeri. Ivașcu nu dormi toată noaptea, și dimineța, când erau la dejun, bătrînul chemă pe slugă și-i porunci scurt :

„Gata sania, că domnul ăsta pleacă.”

Mărioara se ridică în grabă să-și adune lucrurile.

— „Tu nu, fata mea. Tu rămii aici. Tu nu te mai duci”.

— Ba nu, tată, merg și eu. Trebuie să mă duc”, zise Mărioara așezat, ca și când ar fi știut tot ce s'a 'ntimplat între cei doi bărbați. Abia-i putu îndupleca însă soția sa s'o lase de astă dată pe fată.

Nici ea nu-și putea da seamă pentru ce lucra astfel. N'o trăgea nimic spre Crețu, viața ei din oraș era un iad, și totuși simțea o mulțumire de-a fi cu el. Și mulțumirea aceasta nu era picurată nici cu'n strop de fericire, n'avea niroic cu inima ei, ci era mai mult o urmare a felului ei de gîndire. Nu doară că-l iubea pe Crețu, la care n'a iubit pe nime încă în viață, afară de părinții ei. Citeva unde ușoare, abia simțite, au pornit din curățenia sufletului său, dar n'au avut de ce să se prindă, n'a fost cine să le primească, și au căzut iarăși în inima ei. Acolo s'au închis, și poate nici nu mai știa de ele, nici de altele. Viața ei, ca orice viață rece și stearpă, se mărginea la minte, la judecată. Și în judecata ce și-o făcea, se vedea nevinovată, îl vedea vinovat pe Crețu, chiar și pe bătrînul Ivașcu, și-i venea ca o răzbunare să chinuie și pe unul și pe celalt. Și nu afla nici un păcat într'asta, și era totuși mulțumirea ce-o putea avea. Mergea numai pe drumul ce alții i l'au gătit. Și iarăși, dormind și inima și patimile, nici nu-i părea grozav de grea viața ce avea s'o ducă.

După cearta din urmă, nu mai merseră pe-acasă. Nu mai voia Crețu.

— „Ce să stau să disput cu'n om care nu mă înțelege? Am eu aici cu cine să vorbesc”.

Ce om e Crețu și ce purtări are, orașenii știau de mult. Dar cine să vorbească pentru asta de el? Doar când făcea vr'un scandal. Dar ciți nu fac în lumea bună scandaluri și nu-i mai ia nimeni în seamă!

Pe Mărioara, nici una dintre Doamnele ce-o cunoșteau, n'o întreba intimități. În răceala ce-i era întipărită pe față era ceva ce nu te lăsa s'o întrebe. Numai Livia, prietena ei, îi zicea de multe ori :

— „Bine dragă, dacă-i așa, cum poți trăi cu el?”

— Că nu trăiesc cu el. Trăiesc siogură.

— Eu nu știu. Eu nu pricep. Dar să fiu în locul tău, eu m'aș ofli. M'aș fi stîns de mult.

— Dar spune-mi pentru ce să mă sting eu?”

— N'ai plîns acasă la tine niciodată?

— Ba da, am plîns!

— Dar acum nu plîngi?”

— Acum nu mai plîng. Pentru ce aș plînge. E vrednic

advocatul să plîng pentru el? Da, eu cred, să fi fost alta în locul meu, s'ar fi oșlit. La început plîngeam și eu, nu știu pentru ce. Poate pentru că în unele clipe speram că va fi vrednic să plîng pentru el. Atunci eram copilă. Uite, nici acum nu-s bătrînă, da' îmi pare că m'am cuminațit grozav. Văd lucrurile și le judec așa cum cred că numai un om serios poate să le vadă. Ei bine, Crețu e un ruinat, îl știe lumea. Acum spune-mi tu, pentru un om căzut, e bine să plîngi? Eu cred c'ar fi păcat. Alta-i, dacă ar fi rămas singur în adîncul în care s'a cufundat. Dar' se cerca, fără gînd de păcat, să ducă și pe altul în nenorocirea lui, aici cred că trebuie să înceteze compătîmirea chiar".

Livia asculta cu băgare de samă, dar puțîn înțelegea din ce-i spunea Mărioara.

-- „Spune-mi, îi zise, cum vei putea trăi tu o viață întregă astfel?

— Cum să trăiesc? Cum am mai trăit.

-- Dar, dragă Mărioaro, asta nu-i traiu. Asta nu-i viață. Eu văd că nu-l iubești; și nici eu nu l'aș putea iubi. Asta i un mare păcat să trăiești astfel. Te ucizi pe tine.

— Nu, nu mă ucid. Să știi tu că noi acestea, crescute în aerul dela țară, sîntem mai tari. De-ar fi fost una de-a voastră în locul meu, s'ar fi oșlit de mult, cum zici tu. Dar noi nu".

Livia se apropie mai tare de dînsa:

— „Iubit'ai tu vr'odată pe cineva?"

O undă ușoară de roșată, ca de sînză, ca de rușine, îi acoperi obrazii Mărioarei:

— „Nu, eu n'am iubit. Eu nu știu ce-i iubirea".

Ca la auzul unei nenorociri mari, Livia începu să plîngă cu hohot.

— „Ah, Mărioaro, Mărioaro! vezi aici-i tîria noastră: cînd nu iubim. Dar crede-mă că și nenorocirea tot aici ne stă. Da, da, de-aceia nu te-ai oșlit tu, de-aceia ești tare, pentrucă n'ai iubit nici odată și nici pe avocatul nu l'ai iubit. De l'ai fi iubit și l'ai fi cunoscut numai în urmă ce plătește, credo-mă că te-ai fi zdrobit.

— Așa gîndesc și eu, Livio. Că de l'aș fi iubit, ar fi fost mai rău. Dar nu mă zdrobiam pentru aceea. Vezi, eu în lunga mea tăcere de acasă am avut timp să mă gîndesc la toate. Și iată, sînt convinsă că chiar de l'aș fi iubit, dezilusia nu m'ar fi putut doborî. Nu știu de ce, dar eu mă pot închina numai unui chip curat. Aș fi avut și atunci judecata să pot deosebi întunecul de lumină.

— Crezi tu așa, pentrucă n'ai iubit.

— Ba nu, Livio. Ascultă numai. Pe tata, ce crezi că nu l'am iubit? Ca lumina ochilor. Și vezi, nu-l mai iubesc. N'am spus la suflet de om aceasta, dar ție ție-o spun. Nu știu de ce, poate pentru că-mi ești prietenă. Ei bine, de cînd am văzut că tata mă mărită ca să-și mîngie o slăbiciune de-a lui, ca să mă știe în lumea mare, nu-l mai iubesc. Din potrivă: simt parcă o

mulțămire cînd îl vîd că-i nemulțămît cu gînerile ce și-a ales. Și știu, l'am văzut că nu-i mulțămît. Și, tata din fire e bun ca pinea. N'are alte scăderi. Și nu'l mai iubesc. Mi-a zis să stau acasă. Dar' n'am rămas. Am venit să'mi păzesc mortul meu. E'al priveghez, și încep să rîză amar.—Liviu se cutremură. Un fior rece îi alergă prin trup ca o furtună de fulger.

— „Tu ești bolnavă Mărioara. Nu te sfătuesc să-ți urmezi mai departe viața în chipul acesta.

— „Bine soro, cum s'o urmez într'alt chip? Pretutindenea poate fi viața altcum decît așa cum e? Nu se poate, Pentru mine cel puțin, eu înțeleg că nu se poate“.

* * *

Iarna aceea trecu pustie pentru Mărioara, ca 'ntr'o lume de morminte. În lungile nopți, cînd viscoalele treceau șuerind prin strada largă unde era locuința lor, Mărioara sta ceasuri întregi gîndindu-se fără să știe la ce. Se mira ea însăși cum s'a putut schimba într'o jumătate de an așa de mult. Tot ce-a trecut prin viața ei, la școală și acasă, i se părea mai mult ca o nălucire. Toate amintirile de-acasă, din grădină, își perduse farmecul. Dar' mai ales nu-și putea închipui cum a ajuns ea, o copilă aproape, să gîndească așa de așezat, așa de cuminte, cînd înainte cu șase luni era o fată neastimpărată, plină de sănătate, care n'avea nimic cu gîndurile, ori, și cînd îi veniau, erau ușoare, săltărețe ca niște păsărucci.

Și cite odată părea c'o 'nvalue un biciu de ghiță: Dar' dacă nici nu mai e dînsa Mărioara de mai înainte?

* * *

Cît a ținut iarna, scriitorul din cancelaria lui Crețu, Costin, a stat ca ursul în birlog. Știe Dumnezeu, poate n'avea vestiminte de iarnă, poate avea de studiat. Dar' cînd începură să se înnoaie zăpezile, ușa de la cancelarie, jos în curte, scîrțâia des, și Costin se plimba cu capul gol pe dinaintea ușii, fumînd. Părea că se gîndește la ceva foarte greu și acum. Înainte de-a intra, privea la cerul senin, și pe față i se arăta o căldă mulțămire.

Cînd mai întăi căzu trăsnetul undeva departe, detunînd înfundat ca un semnal de subț pămînt, Costin sări ca ars de pe scaun. Era și Crețu în cancelarie.

— Ce-i frate Costine, te-ai spăriat?

— Ba de loc. Dar' asta-i semnul că încep și eu să trăsesc. Eu nu trăsesc decît primăvara și vara. E grozav ce-ți spun, da-i așa. Uite, de sară mi se 'ncepe viața. Am să trag un chef cu lăutari ș'apoi de aci 'ncolo, lumea-i a mea. Ai să știi că eu primăvara nu dorm nopțile de cît numai cînd plouă.

— Care va să zică te duci de la mine?

— Ba de loc. Ciasurile de slujbă ziua le țin regulat. O, eu sînt un om grozav de regulat.

Crețu știa bine că plătește Costin.

— Atunci n'om avea nici o ceartă la olaltă.

— Nu. Asta s'a gătit ! Nici cu d-ta, nici cu alții. Eu nu mă cert cu nime. Chiar cu profesorii stau bine. Iată, toată iarna am învățat. La toamnă repețesc și'mi iau censura. Eu sînt un om grozav de punctual.

— Atunci e bine. Și dacă ai și d-ta plăcerile d-tale încă nu e rău, zise Crețu zimbînd sarbăd, și eși din cancelarie.

Spre inserat, după o ploaie caldă, Costin își scoase un scaun înaintea cancelariei, își sormoni de unde-va flautul și începu să cînte.

La 'nceput nu-i plăcea. Tot rupea melodia și începea din nou. De-odată apoi minile-i prinseră cu o îndemănare mare flautul, și începu o romanță. Costin cu capul gol, cu ochii închiși, cu părul căzut pe frunte, palid, părea că-i mort, și că melodia flautului numai îl iovie din cînd în cînd, schimbîndu-i expresia feții. Cînta c'o ușurință mare, c'o destoinicie de artist. După romanță urmară doine și iar alte romanțe. În aerul răcorit, curat, cîntecele flautului zburau departe în înălțimi, ca glasurile unor ființe nevăzute, pe care le rîpește grabnic lumina. Mărioara deschise fereastra să asculte. Din odaia ei nu se vedea jos la cancelarie și nu știa cine cîntă. Dar sta cu ochii duși în zare și asculta melodiile acestea ce păreau că vin dintr'altă lume, unde vecinic sînt verzi arborii și cîntă paserile.

Servitoarea aduse ceva în casă, și Mărioara tresări ca deșteptată din somn.

— Tu ești Ano ?

— Da, pare că s'a speriat domnișoara.

— Nu știam cine-i. Ascultam cum zice cineva din flaut. Nu știi tu cine cîntă ?

— Domnișorul din cancelarie.

— Așa ? Domnul Costin ?

— Nu știi cum îl cheamă, da-i el. Să vezi că pe la poarta noastră să opresc oamenii și stau de-ascultă.

Costin în sara aceea a tras un chef după toată forma. Preumblarea n'a putut să și-o facă : se îmbătase tun.

Dar de-aici încolo, regulat, sara după oarele de muncă, zicea din flaut. Dacă l'ai fi văzut numai și nu l'ai fi auzit și vorbind, ai fi gîndit că nu știe spune două vorbe. Avea în toate trăsăturile feții o nobleță neobicinuită, o frunte largă luminoasă și doi ochi albaștri vecinic scâlțați în lacrimi. Părea mai mult un om ce-i totdeauna cufundat în gînduri.

De altfel izbucniri de voce bună, cum a fost în cancelarie înaintea lui Crețu, erau foarte rari la dînsul. Chefuri n'a mai făcut, dar în nopțile frumoase nu mai prea da pe acasă.

El știa dela cunoscuți că șeful lui trăește rău cu nevasta. Pe Mărioara n'o văzuse niciodată, poate că nici nu stă la bărbat, gîndia dînsul.

Intr'o sară, cum cînta iarăși din flaut, se pomeni de-odată c'o femeie tinăra înaintea lui. Intr'o haină simplă de casă, înaltă, palidă, cu ochii negri, mari.

Costin sări în grabă de pe scaun.

— Aveți ceva treabă cu dl. avocat nu-i așa ?

— Ba nu. Am auzit cîntecele d-tale, și am venit să văd dacă într'adevăr d-ta cînti.

Lui Costin i se luminează de-odată.

— Așa! atunci am onoarea de a vedea pe d-na Crețu, nu-i așa?

Mărioara înclină din cap, apoi zise:

— Nu v'am cunoscut nici eu pînă acum și mi se pare că ești de mult pe la noi.

— Da, pe la începutul iernii am intrat. Dar iată, iera să uit. Te rog scuză-mă. Eu cîntam în dragă voce. Nici nu credeam că stați aici și că pot să vă nelinițesc cu flautul.

— Nu, de loc, d-le Costin. Din potrivă cînti foarte bine.

— O, nu. Cîntam mai bine înainte. Dar cu studiatul, cu cancelaria, am mai lăsat-o.

Mărioara-i ceru flautul, îl privi, îl examinează, parcă ar fi voit să-l cunoască în amănunte, apoi dorindu-i noapte bună, se depărtă ușoară ca o umbră.

Costin rămase cu ochii în urma ei, ca după o arătare plăcută ce poate n'o să-i mai apară nici odată. În sara aceea nu mai cită ci se opria mereu la gîndul: cum poate șeful său să trăiască rău cu o femeie ca aceasta?

Cîntecele lui Costin au fost ca niște semne de deșteptare în viața Mărioarei.

Cursul greoiu al iernii, vecinic în casă, vecinic singură, îi ținutise, îi amortise aproape și gîndurile. Dar asta era cea dintîi primăvară ce-o găsea maritată. Anul trecut pe vremea asta era lumea 'ntregă a ei. Și acum n'avea ce să tacă, n'avea flori, n'avea nimic. Și cum sta la fereastră și urmărea călătorirea grăbită a norilor plini de ploaie roditoare, ori sta în adierea caldă a vîntului de la miazăzi, fata crescută în mijlocul firii sănătoase și curate, simțea parcă, mirosea umezeala pămîntului jilav, a-roama de verdeață a ierbii încolțite și-a mugurilor ce dau să se deschidă. Și simțea în răstimpuri ca o furnicare de foc prin trupul tinăr, ca o trebuință să ia mica ei sapă pentru straturi să plece în grădina. Dar grădina ei de-aici era plină de tufe de iazmin, ca o sălbătăcie.

Cu prietina ei Livia mergea de multe ori la plimbare. Mărioara era acum foarte tăcută, abia-i răspundea la unele întrebări.

Și Livia o întreba de multe ori.

— Ce ai, Mărioaro dragă? Pari așa de obosită, așa de perită. Nu cumva ești bolnavă?

— Nu, nu sînt bolnavă. Dar nu știu ce să fie. Iată, cînd se'ncepe iarăși viața în toate firele de iarbă, în toate frunzele, mie îmi vine așa de cu pustiu, ca și cînd m'aș afla într'un deșert. Și îmi place tot ce văd, dar cu cit îmi place ceva mai

tare, cu atita mi-e mai pustiu. Până acum nu mi-a fost urit. Acum mi-e grozav de urit uneori.

— Vr'o indispoziție care trece. Ce să fie alta.

— Nu trece Livio, ci eu cred că se va mări mereu. Căci pustiul acesta mie'mi pare uneori că vine din mine. Și de-aceea nu va trece.

De cînd începuse Costin să cînte din flaut, pustiul acela intr'adavăr creștea în sufletul Mărioarei. Creștea, căci rînd pe rînd se treziau în ea toate simțimintele ei de odată, tot dorul de viață, de care de mult nu mai știa nimic, fiind îngropate adînc în inima ei. Și într'o sară, Costin cînta din întimplare o doină pe care-o cunoștea Mărioara foarte bine, pe care o cîntase și ea pe-acasă de multe ori. Ș'atunci simți un val mare de căldură la inimă, atunci i se trezi din necunoscut toată tineretea ei, și Mărioara văzu de-odată limpede toată deșertăciunea vieții sale și toată frumuseța, tot farmecul ce poate să-l aibă această viață. Atunci ascultă doina ca pe-un cîntec sfînt pe care nu-l poate nime prețui. Și după multe luni, acum plînsă mai întăi, un plîns de ușurare par'că.

Acum n'a mai cutezat să se coboare în curte. Nu. Ii era teamă de Costin.

Drept avea Livia. Acum înțelegea dînsa că avea dreptate. Da, ei de-aceia nu i s'a părut viața ce-o ducea chiar de nesuferit, căci intr'iusa numai mîntea trăia. Inima i s'a închis cînd a plecat de-acasă, din satul ei. Dar nici n'a trăit de-atunci pîn'acum. O, puțina și urita mulțămire de-a vedea pe alții cum se chinue, alții cari to-au nenorocit pe tine, de-a le mări acest chin, nu însemneză a trăi. Viața e largă, viața e nemărginită, viața trebuie să aibă un preț și un înțales neasemănat mai mare și mai frumos. Acum că se trezise iarăși toate puterile sufletului său curat, mai agere încă, mai lămurite ca înainte, înțelegea bine aceasta. Și de-o parte îi părea rău și-i venea să ierte pe tatăl său, să-l iubească iar, de alta parte i se punea ca o peatră grea pe piept numai la gîndul că are să mai trăiască așa cum a trăit pîn'acum. Simțea că de-aici în colo n'ar mai putea. Și nu de alta, dar de comoara ce i s'a arătat acum din nou nu mai voia să se lase, ca s'o peardă iar, căci știa prăpastia în care va cădea din nou. „Nu, nu, simțirile acestea care mă fac să'mi văd nefericirea, sint niște crainici sfinți, pe care ar fi păcat să-i ucid“, se gîndea dînsa, frămîntîndu-se noaptea întregă, fără să închidă ochii.

În ziua următoare Crețu era în voce bună. Ciștigase sara la cărți peste o sută de zloți.

— Astăzi la prînz m'am gîndit să'l chem și pe dl. Costin, a trecut atita vreme și nu l'am chemat, li zise Mărioarei.

— Cheamă-l dacă vrei. Spre greutate nu ne-a fi.

La prînz tăcură toți trei. Advocatul numai, zicea din cînd în cînd cîte-o vorbă. Costin privea mereu în masă, iar Mărioara părea că nu-i bine. Crețu se plictisi grozav și abia apucă să is-

prăvească și să plece la casino. Se jură în gând că nu-l va mai chema în veci pe Costin la masă. Ei credea că va fi cu spirit, va vorbi, și cînd colo nimic. Dar ceea ce-l neliniști și mai tare era că tinărul ar fi putut să bage foarte bine de samă ce ghiță e înlînsă între el și nevasta-sa.

Îndată ce sfinși masa, plecă la casino.

Costin și Mărioara eșiră în coridor și nu știau cum să înceapă vorba după ce tot timpul mesei tăcuse.

Mărioara aduse niște note.

— Ai putea să încerci romanța asta d-le Costin? N'am auzit-o de mult.

Costin străbătu repede cu privirea.

— Cum nu doamnă. Nu-i grea. Sint cîteva puncte mai înalte, dar merge.

— Unde-ai învățat d-ta flautul?

-- Eu am început cu fluerul, acasă, după oi. La școală m'am deprins apoi și'n flaut. Nu m'a învățat nime.

— Și se vede că-ți place mult. Cîți adeseaori.

* — Imi place. Imi pare că-i o mîngiere pentru mine. Vezi Doamnă, sint oameni care alte mîngăeri nu prea au. Mie'mi place cîntecul și 'mi place pe-afară.

Costin ar mai fi vorbit dar i se părea așa de ciudat să stea singur cu femeea aceea, care era cel puțin cu patru ani mai tinără decît el. Ceva îl tot opria și-l făcea să se încurce. De mulțori nici nu știa cum să-i zică Doamnă ori Domnișoară.

— D-ta ai face tare bine să cînți romanța aceea, D-le Costin.

El nici nu bigă de samă că dorința Mărioarei era s'o cînte cu flautul, ci răsîmîndu-se ușor pe speteaza scaunului, începu să cînte cu vocea. Era o romanță veche, de ale lui Alexandri.

De-aș fi, iubito, gingașa floare
Ce crește 'n vale lingă pirău,
Ași da și rona și mîndrul soare
Pe-o rază dulce din ochiul tău.

Flautul lui Costin nu se putea asemăna cu gîsul său. Melodia curgea și să înalta domoală, tainică, pălîmășă, apoi pătrunzătoare ca suspinul adevărat al unei înimi. Cu ochii închiși, numai în răstimpuri se ridicau pleoapele, lăsînd să se vadă privirile fierbinți ce ardeau în lacrimi—cu fața nemișcată, ca în extas, Costin cînta încet, ca struna unei viori înăbușite.

În trupul tinăr, curat, al Mărioarei începu să curgă un riu de foc. Ochii negri și-i aținti asupra acestui om nu de toate zilele, și abia acum putea ea să-l privească bine, să vadă cit de curat e tinărul acesta. Și cum îl privea mereu, i se păru de-o dată ca și cînd s'ar fi luminat lumea întregă, și în seninul acesteia Mărioara trăia clipele cele mai fericite ce le-a avut în

viață. La sfârșitul cîntecului din ochii lui Costin se strecurară două lacrimi, ca două cristale. Și le zbici îndată:

— Să scuzați, zise el cu ochii umezi încă. Așa-s eu. Asta-i o slăbiciune a mea. Cînd îmi place ceva tare îmi dau lacrimile.

Privi la Mărioara care nu zicea nimic și nu știa ce să creadă. Dar ea veni mai aproape și-i zise, abia auzit:

— Mai cîntă ceva Domnule Costin.

El cîntă acum din serenada lui Eminescu, dar la apropierea Mărioarei Costin simțea cum un farmec nețărîmurit îl cuprinde și farmecul acesta îi pătrundea în inimă, în glas, și cîntecul lui de-acum era neasemănat mai frumos ca cel din nainte. O vibrație tainică, o șoptă par'că, un îndemn și o renunțare, toate se amestecau pline de-o putere mîngăitoare.

Mărioarei i se păru atunci că-i fată mare acasă, că de unde-a o chiamă un suflet, că inima ei a prins aripi înălțîndu-se tot mai în sus, apropiîndu-se de sufletul ce-o chiamă. Înaintea ochilor i se puse un văl de ceață, și capul i se înclină încet pe umărul lui Costin. Glasul acestuia muri îndată, și rămase țîntuit ca de-o spaimă mare.

Cu ochii umezi Mărioara se ridică apoi:

— A fost o slăbiciune și la mine, d-le Costin. Cînti așa de frumos, și mi-ai deșteptat atîtea amintiri. Așa-i că nu te superi?

— Eu? zise Costin, și nu știa încotro să privească. El nu mai putea să rămînă, simțea că i se întunecă înaintea ochilor. Se sculă dar să plece. Cînd ea-l întinse mina el abia o prinse, și alergă pe trepte ca urmărit de cineva.

Dar Mărioara din ziua aceea nu mai avu pace. O chinuia mereu gîndul să se apropie de Costin. Un tînăr sfios ca dînsul, nu și-ar fi ridicat niciodată ochii asupra ei. Asta o vedea ea bine. Dar nu, nu gîndul urit al păcatului o îndemna, ci dorința să rămîie vecinic în lumina ce i s'a arătat, în lumina ce el i-a adus-o.

Ea știa de plimbările îndelungate ale lui Costin. Și într-o sară, după ce se frămîntă toată ziua cu gîndurile, porni și dînsa, ca 'ntr'o desnădăjduire, să-l afle undeva. Și l'a aflat pe-o stradă puțin umblată spre capătul orașului.

Costin era tare abătut. Părea că rătăcește cu gîndul fără nici o țintă. Era nedormit, și cu o paliditate mare pe față.

Cînd o văzu pe Mărioara întâi rămase împietrit. Apoi de-o dată respirînd din adînc, ca de-o teamă, se apropie de dînsa.

— Doamna aici? Nu cumva a fost rău dl. Crețu cu D-ta? Nu? Ah, da, fără îndoială că te-a supărat cu ceva.

Mărioara tremurînd ca varga, îi spuse c'o spaimă mare:

— Nu, nu mi-a făcut nimic. Uite... eu am venit să mă întîlnesc cu D-ta. Ah! D-le Costin te rog să nu mă judeci. D-ta nu știi ce viață duc eu. Și uite, vezi cerul, vezi văzduhul tot? Eu vreau să fiu, vreau să rămîn tot așa de curată, dar am nevoie de-un suflet, de un suflet care să mă înalțe și nu să mă ticăloșască. Ți-am spus multe: D-ta nu știi cit mi-a fost de greu, cit mi-e de greu. Dar nu vreau să mor. Ah, cum aș vrea să mă înțelegi D-ta acum!

Costin îi prinse mina, palid ca un mort.

— Ba da doamnă te înțeleg. Știu cât ți-a fost de greu. Eu sint de vină. Eu simțeam nenorocirea D-tale atunci cînd cîntam. Știam sufletul D-tale decînd am avut fericirea cea mai mare în viață, cînd ți-ai lăsat capul pe umărul meu. Dar eu n'am cîntat să zic nimic. Am gîndit că vrei să mă cerci, am gîndit că-ți bați joc de mine. Și'n noaptea aceea era să mă'mpușc. Și de-atunci n'am avut somn.

Ah doamnă dragă, iartă-mă. Eu sint un băeat neumbat în lume. Eu sint un prost. Dar crede-mă că din mine s'a-lege chiar nimic fără D-ta. Era să-ți spun atunci în casă. Dar n'am putut. Nu. La mine a venit asta dintr'odată ca o izbucnire ce m'a amuțit. Vezi eu sint bătrîn pe lângă d-ta, d-ta abia ești o copilă, și totuși ai avut mai mult curaj de cît mine.

Mărioara ar fi voit să nu mai încete. În glasul lui, ca și în cîntec, era ceva tainic ce te înflora plăcut, și încălzia și lumina totodată.

Mergeau alături, afară din oraș acum, prin țelina udă de rouă.

Mărioara voi într'adevăr să rămînă numai cu destăinuirea asta. Dar părea c'o apăsa oare cum gîndul, că ea, o femeie măritată, umblă după aventuri. Și de gîndul acesta, și de altele ce veniră, cerca să scape, dar se putea stăpîni tot mai puțin, și de-odată se opri în lumina lunii dreaptă ca un stoag, cu ochii la Costin, cu buzele tremurătoare. Costin o îmbrățișă ușor și o sărută. Și s'a așezat în ei și par'că'n întreaga fire o pace curată și sfîntă.

Dar din sara aceea s'au sfîrșit întîlnirile lor. Mărioara i-a spus la despărțire: „Eu vreau să fiu întai slobodă. Și voiu fi. O, da, cit mai în grabă!”

Acasă cercă să se gîndească. Dar' acum nu se mai putea gîndi. Simțea însă tare că ei i s'a făcut mare nedreptate, c'au măritat'o dup' un om pe care nu l'a iubit înainte, pe care nu putea să-l iubească nici în urmă, pentru că n'avea pe cine. Simțea că nime n'avea dreptul să-i strice viața, și că nu-i o jertfă care ar putea fi bine plăcută cuiva, să trăiască pîn' la moarte c'un om în care n'a mai rămas nimic sfînt. Și peste toate acestea inima ei abia acum s'a desfăcut și abia acum simțea ceea ce Dumnezeu a dat bun și frumos muritorilor.

Tatăl său îi scrisese, de cînd nu mai mergeau la ei, să vie îndată acasă. Aflase bătrînul și dela alții purtările lui, și-l mușca mereu gîndul că ș'a nenorocit copila. „Eu credeam că are idealuri cum aveam eu și cum mi-ar fi rămas și mai departe, dacă urmam cu învățatura. Dar iată știința astăzi pe mulți îi strică. Nu draga mea fată, c'un stricat nu ți-i iertat să mai stai într'o casă.”

Dar Mărioara nu-i răspunsese nimic. Acum însă cînd se simțea iar ușoară ca un fulg, fericită ca nici odată, vechea dragoste față de tatăl său se deșteptă iarăși. I se păru chiar că toată căsătoria a fost numai un vis urit.

De-aceea chiar a doua zi luă o trăsură și se duse acasă.

Cu ochii străluciți de bucurie, își îmbrățișă părinții, și apoi se lipi mai tare de tatăl său.

Tot stătu așa pân' o năpădi plînsul :

— Tată dragă să mă ierți. Eu am fost minioasă pe tine. Dar' acum 'mi-ești drag iar. Ah! tată dragă cât îmi ești de drag. Și ea-i petrecu minile pe după gît. Cu ochii în lacrimi bătrînul Ivașcu abia îngîmă :

— Drept, am făcut o prostie, o mare prostie.

— Dar acum s'a gătit totul. Tot s'a isprăvit. Nu mai stau cu el dragă tată. Vreau să mă despart.

— Foarte bine fata mea. Trebuia încă mai de mult. Ce-am zis eu, ce ți-am scris eu!

Procesul ținu puțină vreme, și Mărioara se purtă foarte liniștită tot timpul acesta. Din cînd în cînd primea vr'o epistolă dela Costin. După ce se publica sentința afirmativă, Mărioara rizînd se apropie de părinți :

— Acum dacă mă voiu mărita iar, ce ziceți, lăsați-mă să mi-l aleg eu ?

Părinții o 'mbrățișară ș'o sărutară. Nici odată n'au văzut'o așa de frumoasă ca în clipa cînd le punea întrebarea aceasta.

— Atunci să știți că va fi bine.

Apoi, rizînd mereu le-a spus pe larg toate, pînă l'a numit și pe Costin.

Chiar în sara aceea-i scrisse cu multă dragoste că'l așteaptă cu toți să'l cunoască și părinții.

Bătrîni nu putură adormi pînă tîrziu. Vorbiau încet, potolit, ca după încetarea unei furtuni, în întunerecul din odăe.

— Am zis eu destul că nu mă impac de loc cu avocatul. Aveam, dragul meu, o presimțire de tot rea. Norocul pe fată c'a știut să rabde atîta. De era una mai slabă, peria. Acum bine că s'a sfîrșit, zicea d-na Elena Ivașcu.

— Da, da bine că s'a sfîrșit zise bătrînul Ivașcu.

Și pe la fereștile casei mari dela țară, trecea încet adierea vîntului, mișcînd ușor frunzele merilor din curte, într'un murmur lin de iazuri depărtate.

I. Agîrbiceanu.